

Planowanie przestrzenne – kierunki i wizje dyscypliny

prof. dr hab. inż. arch.
ZBIGNIEW J. KAMIŃSKI
Politechnika Śląska w Gliwicach
ORCID: 0000-0002-5400-8863

Artykuł dotyczy ulepszania planowania przestrzennego. Dyskusja jest prowadzona z perspektywy teoretycznej. Pokazuje ukształtowane w historycznej ewolucji różne kierunki planowania i dominujące orientacje metodologiczne.

Wprowadzenie

Planowanie przestrzenne jest dyscypliną wiedzy, której problematyka skupia się na dostarczeniu publicznej polityki i ram proceduralnych potrzebnych do tego, aby zarządzać przestrzenną zmianą obszarów oraz regionów i móc osiągać szersze cele społeczne i ekonomiczne. Jest formą zbiorowego działania skupionego wokół kształtowania przyszłości określonych miejsc i społeczności. Komisja Europejska przyjęła termin *spatial planning* (planowanie przestrzenne) i ustaliła jego definicję: „*Spatial planning* to publiczna polityka i te działania, poprzez które wpływa się na rozmieszczenie funkcji w przestrzeni i ich wzajemne powiązania. Powinna ona działać na poziomach: Unii Europejskiej, krajowym i lokalnym, a obejmować planowanie użytkowania terenu i politykę regionalną” [1].

Akademicka krytyka planowania, prowadzona z perspektywy teoretycznej, skupia się na zakresie i roli planowania, wyjaśnieniach procesu planowania, ocenie jego zadań i intencji [2].

Refleksja metodologiczna pozwala pokazać ukształtowane różne kierunki planowania i dominujące orientacje tej dyscypliny. Pozwala też zarysować związane z nimi wizje przyszłości, w tym wizję „planowania humanistycznego”, która poszerza tradycyjne wyobrażenie o przedmiocie dyscypliny planowania przestrzenne.

Artykuł jest oparty na literaturze przedmiotu i własnych badaniach naukowych autora popartych jego długoletnimi doświadczeniami w planowaniu przestrzennym. Celowość podjętego tematu uzasadnia się toczącą się w Polsce dyskusją nad reformą planowania przestrzennego, która aktualnie wchodzi w decydującą fazę.

Współczesne kierunki planowania

Planowanie przestrzenne jako dyscyplina zaczęło kształtować się na początku XX wieku. Podejście do planowania przestrzennego historycznie ewoluowało. W procesie

jego rozwoju ukształtowały się różne kierunki czy też szkoły naukowe planowania. Jedne przemijały, inne wносиły trwały wkład do współczesnego stanu wiedzy i praktyki planowania przestrzennego.

Historycznie proces planowania jest mocno oparty na koncepcjach teoretycznych. Są one dobrze przedstawione w nowoczesnych podręcznikach planowania [3–8].

Nie powielając tych tekstów, ale dążąc do uogólnień i przedstawień bardziej uniwersalnych, wyróżnia się oddzielne etapy/stadia ewolucji teorii planowania. Związane z nimi metody są operacjonalizacją teorii planowania [7]. Autorzy, odnosząc się do realiów brytyjskich, czynią przy tym zastrzeżenie, że niektóre kraje rozwinęły sekwencyjnie odmienne (od brytyjskiego) style planowania; inne są w trakcie testowania jednej fazy planowania; inne jeszcze dają świadectwo rozwoju wielorakich form planowania. Niemniej jednak historyczna ewolucja teorii planowania jest opisywana poprzez wyróżnione cztery fazy charakteryzujące się szerokim zakresem: od tak zwanego planowania ogólnego (faza pierwsza), do planowania w podejściu systemowym (faza druga), do bardziej złożonego planowania partycypacyjno-konfliktowego (faza trzecia), do fazy będącej przedłużeniem fazy trzeciej; gdzie formalne planowanie przestrzenne jest osłabiane przez kolejne zdarzenia zarządzania przestrzenną zmianą, które oddziałują zarówno na wiarę w proces planowania, jak i parametry, w których on działa (faza czwarta). Wskazane szerokie fazy historycznej ewolucji planowania przestrzennego wyznaczają też **współczesne kierunki planowania**.

Faza I do roku 1960: Planowanie racjonalne. Dla planowania centralny jest koncept racjonalności [5]. Zastosowany do planowania przestrzennego, przedstawia to planowanie jako racjonalny, systematyczny proces przewidywania przyszłości, uruchamiany z potrzeby rozwiązania problemów miejskich i regionalnych. Kierunek ten zapoczątkował Patric Geddes (1854-1932), szkocki biolog

inspirowany pracami francuskich geografów. Zaproponowana przez niego metodologiczna triada *survey-analysis-plan* (badanie–analiza–plan) sugerowała, że opracowanie planu miasta powinno zostać poprzedzone inwentaryzacją warunków środowiskowych, społecznych i ekonomicznych regionu. Geddes podkreślał, że planowanie miasta musi być oparte na badaniach regionalnego środowiska (hydrologii, geologii, flory, fauny, klimatu i naturalnej topografii) oraz społecznych i ekonomicznych warunków regionu. To innowacyjne wówczas podejście do planowania miejskiego i regionalnego oparte było na integracji ludzi i ich środowiska. Zwróciło uwagę na specyficzną relację człowiek–środowisko, „sens miejsca” oraz związek miasta z regionem [7]. W Polsce za prekursora tego kierunku i twórcę polskiej szkoły urbanistyki uważany jest Tadeusz Tolwiński (1887–1951) [9].

Faza II od roku 1960: Planowanie systemów. Kierunek planowaniu nadają ciągłe interakcje między dwoma systemami: kontrolującym i kontrolowanym. Planowanie przestrzenne to system kontrolujący system przestrzenny (lub systemy). Słowo „przestrzenny” nie ogranicza się tutaj do trójwymiarowej przestrzeni geometrii Euklidesowej i może być rozciągnięte na pojęcia przestrzeni ekonomicznej, przestrzeni psychologicznej lub percepcji przestrzeni. Planowanie przestrzenne jest rozumiane jako ciągły proces zarządzania i kontroli określonego systemu, na przykład miejskiego lub regionalnego albo transportowego. Za wiodących przedstawicieli tego kierunku są uważani: Brian McLoughlin, George Chadwick i Alan Wilson [7]. Według modeli zaproponowanych przez tych autorów planowanie wiąże się z formułowaniem szerokich celów, opracowaniem kierunków działań, które należy podjąć, ewaluacją ich alternatyw w relacji do celów i dostępnych środków oraz monitorowaniem zejszć z kursu nadanego systemowi przestrzennemu. W Polsce wyjaśnien niektórych problemów planistycznych za pomocą

ujęć cybernetycznych dostarczyła publikacja Jerzego Regulskiego z 1974 roku pod tytułem *Cybernetyka systemów planowania* [10]; kierunek planowania przestrzennego w ujęciu systemowym zaprezentowała w 1978 roku Zofia Dembowska [11]; ujęcie systemowe metodyki planowania urbanistycznego przedstawił w 1980 roku Jerzy Kozłowski [12]. Wprowadzony w 1968 roku do praktyki brytyjskiego planowania nowy system „planów struktury” próbował zastosować do planowania przestrzennego polskich województw Andrzej Jędraszko [13].

Faza III od roku 1970 do roku 1990: Planowanie jako rozwiązywanie problemów i konfliktów. Planowanie jako proces mediowania konfliktów przeciw i za planami rozwoju. Kierunek ten wyrasta ze sprzeciwu wobec wcześniejszych kierunków planowania. Zwiększenie w procesach planowania przestrzennego partycypacji społecznej w szerokim zakresie interesów sprawiło, że wyzwaniem dla planowania stało się zarządzanie konkurencyjnymi interesami. W tym względzie szczególne znaczenie przypisywane jest kompetencjom językowym i komunikacyjnym. Wcześniej John Forester przedstawiał planowanie jako „praktyczne działanie komunikatywne” [14], ale kierunek ten znacząco rozwinęła Patsy Healey, przedstawiając planowanie jako współdziałanie w sieci organizacji i aktorów, których decyzje mają oddziaływanie przestrzenne [15]. Zmierzano to w kierunku „relacyjnego planowania”, mającego stanowić odpowiedź na złożoność rzeczywistości [16]. Kierunek ten bywa też określany terminem „post-racjonalne planowanie” i rozciąga się na XXI wiek (Faza IV od roku 2000), gdzie obejmuje „planowanie radykalne” – przykłady radykalnego odejścia od stosowanej dotychczas praktyki planowania i zarządzania przestrzenną zmianą (przykład podejścia do organizacji letnich igrzysk olimpijskich w Londynie w 2012 roku) [7]. Pożądane rezultaty – przekształcenia terenów przemysłowych i zdegradowanych oraz odnowa miejska promująca rozwój zrównoważony – osiągane są środkami alternatywnymi w stosunku do dotychczas stosowanych. Takie praktyki, pomijające tradycyjne instytucje zarządzające przestrzenną zmianą (istniejące plany i lokalne władze), powinny skłaniać do próby nowego zdefiniowania dyscypliny planowanie przestrzenne.

Wizje dyscypliny planowanie przestrzenne

W historycznej ewolucji planowania przestrzennego dają się zauważyć dwie opozycyjne orientacje, które tworzą dwie wizje dyscypliny planowanie przestrzenne. Różnicę między nimi wyznacza zasadnicza zmiana dominującego poglądu na planowanie przestrzenne, określana terminem „zmiana para-

dygmatu” [17]. Zmianę paradygmatu, która wystąpiła w ostatniej kwartcie XX wieku, można określić pojęciami filozoficzno-metodologicznymi [18].

Podstawę pierwszej wizji tworzą:

- **Modernizm** jako awangarda wyznaczająca kierunek rozwoju i rozumienie świata w kategoriach równowagi, funkcjonalizmu i postępu według linearnej wizji rozwoju, gdzie to, co nowe zastępuje to, co stare; planowanie przestrzenne widziane jako „dobre dla każdego”, „działające w interesie publicznym”, stanowiące ważny element państwa dobrobytu. Dobitnie wyraziła to Karta Ateńska – manifest urbanistyczny.
- **Pozytywizm** jako podejście do planowania, które opiera się na naukowych obserwacjach, racjonalnych analizach przestrzennych, wyciąganiu wniosków z gromadzonych faktów i odkrywaniu praw/mechanizmów przyczynowo-skutkowych rządzących zmianą przestrzennej organizacji oraz dążeniu do modelowania systemów przestrzennych.
- **Strukturalizm** jako ogólny pogląd głoszący, że wyjaśnienie zjawisk obserwowanych w otaczającym nas świecie musi opierać się na ujawnianiu ukrytych mechanizmów strukturalnych i dominujących struktur społecznych, ekonomicznych i politycznych, gdyż to one stanowią siłę sprawczą postrzeganych przestrzennych zmian.

W tym nurcie wizję przyszłości planowania przestrzennego kształtuje tendencja do poszukiwania formuł sukcesu, które wobec zewnętrznych trendów i sił wydatnie zmniejszą ryzyko podejmowanych decyzji. W związku z tym planowanie przestrzenne jest wykorzystywane do analizowania społecznych i ekonomicznych trendów, a później ustanawiania politycznych programów działania i środków mających korygować ich trajektorie oraz budować długoterminową wizję przyszłości obszaru i regionu. W tym nurcie mieszczą się: doskonalsze „monitorowanie rzeczywistości” mające dostatecznie wcześniej sygnalizować zagrożenia; lepsze „scenariusze przyszłości” mające pomóc reagować adekwatnie do rozwoju rzeczywistej sytuacji itp. Dominuje tutaj myślenie w kategoriach równowagi i racjonalnych oczekiwań.

Takie podejście, redukując niepewność przyszłości, upraszcza społeczną rzeczywistość. Tymczasem w dużej mierze wiele będzie zależać od wielorakich uzgodnień w szerokim zakresie interesów różnych grup ludzi w różnych miejscach (jako siła polityczna) oraz od decyzji podejmowanych w różnych ekonomicznych i politycznych kontekstach. Pod koniec XX wieku wzrosła też świadomość istnienia globalnych współzależności. Pod wpływem rewolucji technologicznych i informacyjnych centralną rolę

w charakterystykach społeczeństwa zaczęło odgrywać pojęcie sieci. Manuel Castells stwierdził, że „wkroczyliśmy w czysto kulturowy wzorzec społecznych interakcji i społecznej organizacji” i to właśnie dlatego „informacja jest kluczowym składnikiem naszej organizacji społecznej” – początkiem nowej epoki „społeczeństwa sieci” [19].

Druga wizja powstaje z krytyki wizji pierwszej, a jej podstawę tworzą:

- **Postmodernizm**, który wyraża sceptycyzm wobec twierdzeń i teorii ery modernizmu; rozpoznaje niepewność i nieprzewidywalność przyszłości.
- **Post-pozytywizm**, który ma wyraźnie antyscjentystyczny charakter i doceniając znaczenie wiedzy lokalnej, upoważnia innych do zrobienia czegoś; w planowaniu podmiotowość planisty przestaje być podstawowym źródłem twórczości.
- **Post-strukturalizm**, który dostrzega podziały w społeczeństwie ze względu na płeć, etniczność, seksualność, i docenia ich znaczący wpływ na style miejskiego życia i procesy miejskiej restrukturyzacji; wyraża zainteresowanie językiem, znaczeniem i tekstem; skupia uwagę na interakcjach międzyludzkich w sytuacjach życia codziennego, które restrukturyzują przestrzeń.

W tym nurcie wizję przyszłości planowania przestrzennego kształtuje tendencja do zwracania się ku intelektualnym ideom, które rozpoznały, że tożsamość i wiedza – ontologia i epistemologia – są raczej złożonymi konstruktami społecznymi niż po prostu „rzeczywistościami” danymi nam [18]; ku krytyce, która twierdzi, że chociaż świat, w którym żyją ludzie, jest materialny i „realny”, to nigdy nie będziemy zdolni w pełni ogarnąć tej rzeczywistości z powodu ograniczeń ludzkich zmysłów, a zatem rozumienie świata jest zawsze częściową „interpretacją” tego, co się dzieje, a interpretacje te nie mogą uniknąć bycia kształtowanymi przez nasze określone historie i geografie [18]. Formułę sukcesu poszukuje się zatem w „interpretacyjnym podejściu do planowania” [4], [17].

Dominuje tutaj przekonanie, że poza „prostą” lub „instrumentalną racjonalnością” ważna jest „racjonalność komunikatywna” [4], [17]. W tym rozumieniu planowanie przestrzenne wychodzi poza model planowania opartego na faktach i dopuszcza interpretacje faktów, które traktuje jako nowe fakty. To sprawia, że w centrum procesu formułowania strategii rozwoju stają ludzkie wartości i przekonania uczestników tego procesu. Przyszłość jest „konstruowana” przy użyciu wiedzy rozproszonej w ludzkiej zbiorowości (znaczenie partycypacji społecznej w procesach planowania). Mówi się też, że „trzeba zmienić równowagę między planowaniem jako politycznym procesem i planowaniem jako twórczym aktem kształtowania przyszłości” [4].

Zakończenie. W kierunku planowania przestrzennego „w stylu humanistycznym”

Tutaj stawiana jest następująca teza: aby planowanie przestrzenne mogło sprostać wyzwaniom XXI wieku, musi stać się bardziej wrażliwe na miejsca i ludzi, to znaczy być bardziej humanistyczne. Zatem, aby móc czynić w przyszłości miasta lepszymi dla życia ludzi, musimy poszukiwać alternatywnych sposobów planowania, w tym nauczyć się lepiej rozpoznawać, analizować, interpretować i wyjaśniać ludziom procesy przestrzennej zmiany. Od tego zależy, jak ludzie, „konstruujący przyszłość” swoimi decyzjami w codziennym życiu, sprostają konieczności radzenia sobie z przestrzenną zmianą, także w procesach planowania.

Tymczasem, jak zauważa Louis Albrechts, w zdumiewającej liczbie krajów systemy planowania zmieniły się niewiele w porównaniu do tradycyjnych modeli z lat 70. XX wieku, a nawet tam, gdzie natura planów zmieniała się, to podstawowe zasady systemu regulacyjnego mają tendencje do pozostawania niezmiennymi [20].

Planowanie przestrzenne z trudem uczy się widzenia miasta i regionu jako środowiska ludzi, pełnych życia, społecznych relacji, pamięci oraz aktywności – o czym najdobitniej świadczy pisarstwo Jane Jacobs [21] – a potwierdzają to liczni autorzy, np. [22–30]. Nie formułują oni wprost krytyki „tradycyjnych” czy też technologicznych modeli planowania, ale zgłaszają ich humanistyczne deficyty.

Sławomir Gzell, dostrzegając humanistyczne deficyty planowania, mówi o „ciągle obserwowanym trwaniu na pozycjach projektu modernistycznego, od którego od lat staramy się odejść [...]” [31]. Przejaw dokonującej się w Polsce „rewolucji postmodernistycznej” widzi w pojawiającym się u niektórych autorów nowym myśleniu o przestrzeni, poszukującym nowych inspiracji, takich jak semiotyka, ekologia, technologie elektroniczne, media jako takie, *city* i *gender studies* czy megatrendy, które mają zmieniać nasze życie.

Liczne głosy potwierdzają, że w planowaniu przestrzennym jest nam dziś potrzebne podejście, którego punkt widzenia pozwoliłby objąć wszystkie te wartościowe zagadnienia, z reguły niedoceniane lub celowo pomijane. Oczywiście metody wypracowane jeszcze w tradycji „pozytywizmu” są ciągle użyteczne i stosowane, szczególnie tam, gdzie stabilność kontekstowych relacji może być zakładana, gdzie występuje rozsądne porozumienie co do kluczowych relacji i znaczeń, oraz gdzie obecność władzy i nierówności nie stanowią przeszkody dla ich stosowania [18]. Jednakże w sytuacji niestabilności kontekstowych relacji i „płynnej nowoczesności” (jak często obecnie opisujemy współczesność), w której występuje stała niestabilność, tradycyjnie stosowane metody i teorie tracą zaufa-

nie i przez to zasługują przynajmniej na krytyczną refleksję. W tym też krytycznym nurcie poszukiwań zachęcające są prace i osiągnięcia innych dyscyplin „przestrzennych”, w tym „humanistycznych”, por.: [24], [32–33]. Są one skoncentrowane na ludzkiej percepcji, zdolnościach, kreatywności, doświadczeniu i wartościach, które rozpatrują w czasoprzestrzennych układach codziennego życia ludzi. Obiecująco też brzmią głosy mówiące, że podejście „interpretacyjne” – co jest typowe dla badań w humanistyce – może pomóc ustalić parametry dla prowadzenia badań metodami ilościowymi [18]. W ten sposób odnalezienie zagubionego gdzieś humanistycznego wymiaru przestrzeni, być może, mogłoby pomóc ulepszyć planowanie przestrzenne w kierunku planowania „w stylu humanistycznym”.

Bibliografia:

- [1] The EU compendium of spatial planning systems and policies. European Commission, 1997.
- [2] Tewdwr-Jones M., The planning polity. Planning, government and policy process. Routledge, London and New York 2002 (reprinted 2009).
- [3] Allmendinger P., Planning theory. Palgrave, Basingstoke and New York 2002.
- [4] Brooks M.P., Planning theory for practitioners. APA, Chicago 2002.
- [5] Cullingworth B., Nadin V., Town and country planning in the UK. Routledge, London and New York 2006.
- [6] Levy J.M., Contemporary urban planning. Pearson Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey 2006.
- [7] Hall Sir P., Tewdwr-Jones M., Urban and regional planning. Routledge, London and New York 2020.
- [8] Chmielewski J.M., Teoria i praktyka planowania przestrzennego. Urbanistyka Europy. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2016.
- [9] Kotaszewicz T., Tadeusz Tolwiński 1887-1951. Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa 2016.
- [10] Regulski J., Cybernetyka systemów planowania. Wiedza Powszechna, Warszawa 1974.
- [11] Dembowska Z., Planowanie przestrzenne w ujęciu systemowym. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1978.
- [12] Kozłowski J., Metodyka planowania urbanistycznego. Instytut Kształtowania Środowiska, Warszawa 1980.
- [13] Jędraszko A., Plany struktury. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa-Łódź 1981.
- [14] Forester J., Planning in the face of power. University of California Press, Berkeley-Los Angeles-London 1989.
- [15] Healey P., Collaborative planning. Shaping places in fragmented societies. Macmillan Press Ltd., Basingstoke and London 1997.
- [16] Healey P., Urban complexity and spatial strategies. Towards a relational planning for our times. Routledge, London and New York 2007.
- [17] Kamiński Z.J., Podstawy planowania przestrzennego. Aspekty teoretyczne. Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2020.
- [18] Silva E.A., Healey P., Harris N., Van den Broeck P., Introduction. w: Silva E.A., Healey P., Harris N., Van den Broeck P. (ed.), The Routledge Handbook of Planning research methods. Routledge, New York and London 2015.
- [19] Castells M., Społeczeństwo sieci. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- [20] Albrechts L., Strategic planning. Ontological and epistemological challenges. w: Gunder M., Madanipour A., Watson V. (ed.), The Routledge handbook of planning theory. Routledge, London and New York 2018.
- [21] Jacobs J., The death and life of great American cities. The failure of town planning. Penguin, London 1961.
- [22] Lynch K., The image of the city. The M.I.T. Press, Cambridge, Massachusetts and London 1960.
- [23] Tuan Y.F., Przestrzeń i miejsce. Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1987.
- [24] Cloke P., Crang P., Goodwin M. (ed.), Introducing human geographies. Hodder Education, an Hachette UK Company, London 2005.
- [25] Healey P., Making better places. The planning project in the twenty-first century, Palgrave Macmillan, 2010.
- [26] Gehl J., Miasta dla ludzi. Wydawnictwo RAM, Kraków 2010.

[27] Rydin Y., The purpose of planning. Creating sustainable towns and cities. The Policy Press University of Bristol, Bristol 2011.

[28] Kucza-Kuczyński K., Czwarty wymiar architektury miasta. Wydawnictwo Arkady, 1982.

[29] Korbel A.J., Architektura żywa. Wydawnictwo Arkady, Warszawa 1987.

[30] Skalski K., Humanistyka a projektowanie. Wydawnictwo Arkady, 1990.

[31] Gzell S. (red.), Architektura Urbanistyka Nauka. Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2019.

[32] Jędrzejczyk D., Geografia humanistyczna miasta. Wydawnictwo akademickie Dialog, Warszawa 2004.

[33] Walmsley D.J., Lewis G.J., Geografia człowieka. Podejścia behawioralne. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997.

DOI: 10.5604/01.3001.0015.8765

PRAWIDŁOWY SPOSÓB CYTOWANIA

Kamiński Zbigniew J., 2022, Planowanie przestrzenne – kierunki i wizje dyscypliny, „Builder” 7 (300). DOI: 10.5604/01.3001.0015.8765

Streszczenie: Artykuł dotyczy ulepszenia planowania przestrzennego. Dyskusja jest prowadzona z perspektywy teoretycznej. Pokazuje ukształtowane w historycznej ewolucji różne kierunki planowania i dominujące orientacje metodologiczne. Na tym tle zestawia dwie wizje przyszłości tej dyscypliny. Są to: wizja planowania oparta na metodach wypracowanych w tradycji pozytywizmu oraz wizja planowania przestrzennego w nowym „stylu humanistycznym”. Według autora planowanie przestrzenne, aby mogło sprostać wyzwaniom XXI wieku, musi być bardziej wrażliwe na miejsca i ludzi, to znaczy bardziej humanistyczne. To oznacza skoncentrowanie na ludzkiej percepcji, zdolnościach, kreatywności, doświadczeniu i wartościach, rozpatrywanych w czasoprzestrzennych układach codziennego życia ludzi.

Słowa kluczowe: teoria planowania przestrzennego, planowanie przestrzenne – humanistyka, planowanie przestrzenne – wizje przyszłości

Abstract: SPATIAL PLANNING – DIRECTIONS AND VISIONS OF THE DISCIPLINE.

The article is on improving spatial planning. The discussion is conducted from the theoretical perspective. It shows the different directions of planning formed in historical evolution and the dominant methodological orientations. Against this background, it juxtaposes two visions of the future of this discipline. There are: a vision of planning based on methods developed in the tradition of positivism and a vision of spatial planning in a new "humanistic style". According to the author, spatial planning, in order to meet the challenges of the twenty-first century, must be more sensitive to places and people, that is, more humanistic. This means focusing on human perception, abilities, creativity, experience and values, considered in the space-time systems of people's daily lives.

Keywords: theory of spatial planning, spatial planning – humanities, spatial planning – visions of the future